دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی

تدوین راهبردهای توسعه اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان دلفان

مسلم سواری[۱]، زینب اسدی[۲] و کبری حسن‌پور[۳]

۱- استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان، (نویسنده مسوول: Savari@asnrukh.ac.ir)
۲- کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی خوزستان
۳- دانشجوی کارشناسی ارشد توسعه روستایی، دانشگاه بوعلی سینا، همدان

تاریخ ارسال: ۹۸/۱۱/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۹/۰۳/۲۱
صفحه: ۴۲ تا ۵۳

چکیده

امروزه با توجه به رشد بی‌سابقه کلان روستاها در کشورهای در حال توسعه و به‌دنبال آن ظهور مسائل و مشکلات فراوان عده‌ای از محققان پیشنهاد کردند که برنامه‌ریزی‌های توسعه باید براساس تأکید بر تقویت روستاها باشد زیرا روستاها کانون تولید و ارزش‌آفرینی در هر کشوری می‌باشند. در این راستا هدف از پژوهش حاضر تدوین راهبردهای اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان دلفان بود. ابزار پژوهش، پرسشنامه بود. جامعه آماری پژوهش شامل کارشناسان و مدیران جهاد کشاورزی شهرستان دلفان بودند. با توجه به نقاط ضعف، قوت، فرصت‌ها و تهدیدهای عنوان‌شده نتایج نشان داد که در صورت مهیاشدن شرایط، زمینه‌ی ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان دلفان وجود دارد. زیرا در بین عوامل داخلی مهمترین نقاط قوت و ضعف به‌ترتیب شامل «امکان توسعه استخرهای پرورش ماهی گرم‌آبی و توسعه‌ی شیلات در برخی از روستاها» و «عدم استقبال مردم از تشکل‌های نهادی و دولتی و ضعف مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی» است و در بین عوامل بیرونی مهمترین نقاط فرصت و تهدید شامل «ارائه یارانه و تسهیلات کم‌بهره توسط جهاد کشاورزی جهت مکانیزاسیون کشاورزی» و «کاهش نرخ امنیت سیاست‌گزاری در راستای توسعه‌ی اشتغال و صنعتی‌سازی روستایی» است. همچنین، نتایج الویت‌بندی راهبردهای ماتریس SWOT نشان داد راهبرد تنوع با داشتن بالاترین امتیاز مناسب‌ترین راهبرد جهت ارائه راهکارهای اشتغال پایدار در شهرستان دلفان می‌باشد. علاوه‌بر این، در این پژوهش ۱۳ راهبرد توسعه‌ی اشتغال پایدار در مناطق روستایی طراحی شد که می‌تواند به سیاست‌گذاران و متولیان برنامه‌ریزان توسعه‌ی روستایی کمک شایانی کند.

واژه‌های کلیدی: اشتغال پایدار، مناطق روستایی، ماتریس SWOT

مقدمه

روستاها با توجه به نقش مهمی که در نظام تولید و اشتغال کشور دارند و همچنین با عنایت به سکونت حجم قابل‌توجهی از جمعیت در نظام برنامه‌ریزی کشور از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و از اجزاء و عناصر اصلی توسعه‌ی ملی به‌شمار می‌روند (۵). روستاها در روند توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و سیاسی در مقیاس‌های محلی، منطقه‌ای، ملی و بین‌المللی و پیامدهای توسعه‌نیافتگی در مناطق روستایی مانند فقر گسترده، افزایش نابرابری، رشد جمعیت سریع، بیکاری، مهاجرت، حاشیه‌سازی شهری وغیره نقش دارد (۲). قطعاً، روستاها بخش قابل‌توجهی از جمعیت را تشکیل می‌دهند (۴۹) و همچنان نقش مهمی در توسعه ایفا می‌کنند (۷) به‌همین دلیل، در حین برنامه‌ریزی توسعه، لازم است به مناطق روستایی توجه اساسی شود (۴۹) زیرا لازمه رسیدن به توسعه، توجه به روستاها و بخش روستایی به‌عنوان بخش پایه است. با توجه به این‌که عمده‌ی جمعیت فقیر جهان در مناطق و بافت‌های روستایی کشورهای در حال توسعه زندگی می‌کنند (۴۱). یکی از اساسی‌ترین مشکلات اقتصادی روستاییان در ایران نیز در حال حاضر پایین‌بودن میانگین درآمد روستاییان است که پایین‌بودن درآمد منجر به نابسامانی‌هایی از جمله افزایش فقر، نابرابری، مهاجرت وغیره شده است (۳۵،۴۰). یکی از دلایل عمده پایین‌بودن درآمد در مناطق روستایی عدم قابلیت اشتغال‌زایی در این بخش است (۲۳،۲۴). عدم توانایی در بخش کشاورزی در جذب نیروی نسانی و افزایش جمعیت جویای کار باعث فشار بر روی زمین شده است که در نهایت موجب افزایش انگیزه جهت مهاجرت به شهرها شده است (۳۹). اقتصاد روستایی یکی از مولفه‌های اساسی و مهم در اقتصاد هر کشوری است و در بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته نیز، توجه به اقتصاد روستا یکی از اهداف کلان در برنامه‌های توسعه‌ای است. در ایران نیز، با وجود ظرفیت و پتانسیل قوی روستاها در بخش‌های مختلف اقتصادی به‌خصوص تولید که سهم قابل‌توجه آن متوجه بخش کشاورزی است (۳۷). در کشور ۳۹ هزار و ۶۰۱ روستا وجود دارد که با ۲۰ میلیون و ۷۳۰ هزار و ۶۲۵ نفر جمعیت، سهمی معادل ۲۶ درصد از جمعیت کل کشور را در برمی‌گیرد (۴۸). از این تعداد شش میلیون و ۳۸۶ هزار و ۵۸۲ نفر از جمعیت شاغلین کل کشور، متعلق به جامعه روستایی است که سهمی معادل ۲۸ درصد از اشتغال کشور را دارد ۹۴ درصد اشتغال روستایی در اختیار بخش خصوصی است و تنها ۶ درصد اشتغال مربوط به حوزه دولتی است، نرخ بیکاری در جامعه روستایی معادل ۸/۹ درصد، نرخ بیکاری جوانان روستایی ۱۹/۹ درصد، نرخ بیکاری زنان روستایی ۱۰/۳ درصد و نرخ مشارکت اقتصادی ۴۱ درصد می‌باشد (۴۴). به‌طور میانگین سهم اقتصاد روستا در اقتصاد کشور با احتساب نفت حدوداً معادل ۲۶/۵ درصد و بدون احتساب نفت حدوداً معادل ۲۲ درصد می‌باشد و در مجموع، بین ۲۰ تا ۲۳ درصد از سهم ارزش افزوده تولیدی کشور متعلق به روستاها است (۴۸). امروزه اشتغال نه‌تنها امتیازی پرمنزلت به‌حساب می‌آید بلکه ضرورتی برای بقاست و به‌عنوان یکی از وجوه حقوق بشر شناخته می شود، اشتغال در تمام مباحث اقتصادی، یک بحث کلیدی و استراتژیک است، زیرا تأمین یا عدم تأمین اشتغال نیروی انسانی می‌تواند اثرات مثبت و منفی در چگونگی

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

دستیابی به توسعه هر کشور داشته باشد (۴۷). اشتغال رکن اساسی رشد و توسعه است، در عین حال، موجب آسایش و رفاه جامعه نیز می‌شود. اسپینوزا معتقد است که کار، عمیق‌ترین صورت اجتماعی پایدار در حیات آدمی است، بدون آن نه تولید، نه گسترش، نه ازدیاد وسایل و لوازم زندگی، هیچ‌یک قابل‌تصور نخواهند بود (۳۳). بنابراین، اشتغال در ارتباط مستقیم با توسعه‌ی سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه بوده و به روند توسعه و پیشرفت‌های جامعه و موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های توسعه بستگی دارد مطالعه بازار کار در کشورهای مختلف نشان می‌دهد که مسأله اشتغال و بیکاری در تمام کشورها به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، با شدت و ضعف‌هایی وجود دارد (۴۴). در یک تعریف، ایجاد شغل یعنی مشخص‌کردن و در کنار هم قراردادن وظایف در قالب واحد کاری که فردی با مهارت‌ها و قابلیت‌های خاص می‌تواند انجام دهد (۱۸) و همچنین اشتغال پایدار یا ثبات شغل به‌معنی توانایی یک کارگر یا گروهی از کارگران در حفظ و تصدی یک شغل برای مدت طولانی است (۴۱). همچنین اشتغال پایدار به اشتغالی گفته می‌شود که فرد حداقل بیش‌تر از یک سال دارای شغل باشد که این یکی از دستاوردهای توسعه‌ی پایدار می‌باشد (مرادی و مرادی‌آورزمان، ۱۳۹۴). در برنامه‌ی پنجم توسعه نیز اشتغال پایدار را به معنی ثبات و استمرار فرصت‌های شغلی دانسته است (۴۸).

از آن جایی که مسئله اشتغال نیروی انسانی در برنامه‌های توسعه اقتصاد ایران از دغدغه‌های اصلی سیاست‌گزاران اقتصادی است، بنابراین تجزیه و تحلیل روند اشتغال و ساختار آن، مستلزم شناخت دقیق استعدادها و توان بالقوه بخش‌ها و ترکیب آن در مناطق مختلف کشور می‌باشد (۴۲). وجود کار به اندازه کافی برای همه بسیار مهم است، زیرا تنها راه جلوگیری از مهاجرت توسعه‌ی اشتغال در مناطق روستایی است (۱۶). با فراهم‌شدن اشتغال پایدار قدرت خرید مردم افزایش خواهد یافت و دلبستگی کافی در مردم را به مکان ایجاد خواهد کرد (۹) زیرا اقتصاد خانواده برای معیشت روستایی و رفاه اجتماعی از اهمیت اساسی برخوردار است (۱۲). بنابراین بهبود در فرصت‌های اشتغال روستایی، چه در مزرعه و چه در خارج از مزرعه، برای احیای روستاها ضروری است (۱۱). مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده اشتغال کشاورزی مربوط به دسترسی خانوارها به دارایی‌های معیشتی و استفاده از پتانسیل‌های موجود در روستا می‌باشد (۶) بنابراین، تقویت زمینه‌ها و توانایی‌های جامعه‌ی روستایی می‌تواند منجر به پویایی اقتصاد کشور شود. ضمن اینکه توجه به این مناطق به‌ویژه روستاهای کانونی می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی در شاخص‌های کلان اقتصادی از جمله رشد اشتغال و کاهش فقر داشته باشد (۸). لذا اشتغال‌زایی یکی از مهم‌ترین چالش‌های محیط روستایی عصر حاضر است (۲۸). شناخت مزیت روستاها و مناطق عشایری نخستین اولویت برای توسعه‌ی کسب‌وکار در این مناطق است (۱۳).

شهرستان دلفان نیز با وجو ظرفیت‌های سرزمینی، طبیعی و فرهنگی بی‌نظیر، یکی از محروم‌ترین شهرهای استان لرستان به‌شمار می‌رود. علاقه و اشتیاق جوانان به کار دولتی، سهم بالای اشتغال مردان در بخش کشاورزی و خدمات ساختمانی و به‌دنبال آن قرارگرفتن در رتبه‌ی دوم اشتغال ناقص کشوری و ضعیف‌بودن صنعت استان، از جمله مهمترین عوامل محرومیت و بیکاری در استان هستند (۴۶). براساس آخرین آمار اعلام‌شده از سوی مرکز ملی آمار ایران در سال ۱۳۹۷ نرخ بیکاری در استان لرستان ۱۲/۵ می‌باشد که شهرستان دلفان نسبت به سایر شهرستان‌های استان بیشترین میزان بیکاری را دارد. متاسفانه طبق آمار و شاخص‌های رسمی انتشاریافته، روند نابسامان برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری نابجای دولت، وضعیت اقتصادی این شهرستان مانند دیگر شهرستان‌های استان را با انبوهی از مسائل و معضلات مواجه ساخته است. زیرا در این شهرستان و دیگر شهرستان‌های با وجود منابع غنی طبیعی، تنوع آب و هوایی، آب فراوان، دشت‌های وسیع، معادن متنوع، نیروی‌کار جوان و فراوان و سرشار از قابلیت‌های گردشگری در بین استان‌های کشور و در اقتصاد ملی موقعیت ضعیفی داشته و طی سال‌های گذشته، نتوانسته است به تناسب توانمندی‌ها و فرصت‌های خود از اقتصاد ملی سهم مناسبی کسب کند (۴۳). لذا لازمه اشتغال‌زایی در روستاها، به‌کارگیری صحیح پتانسیل‌های انسانی و مادی موجود در مناطق روستایی است؛ بنابراین، شناخت ویژگی‌های فردی جوانان ساکن در روستاهای شهرستان دلفان (وضعیت اشتغال، نوع اشتغال، نوع مهارت، تناسب شغل و مهارت، میزان تحصیلات، میزان درآمد)، شناخت ظرفیت‌های موجود در مناطق روستایی (نوع فعالیت اقتصادی مردم روستاها، وضع اقتصادی و درآمد روستائیان و منابع قابل بهره‌برداری)، شناخت نوع نگرش جوانان به زندگی شهری و روستایی برحسب متغیرهای مذکور و ارائه مدل راهبردی جهت توسعه‌ی اشتغال در راستای ماندگاری جوانان در مناطق روستایی شهرستان دلفان، از اهداف مطالعه‌ی حاضر است. جهت نیل به آن اهداف اختصاصی زیر دنبال گردید.

- تحلیل وضعیت موجود براساس عوامل درونی و بیرونی
- شناسایی فضای کلی اشتغال در مناطق روستایی مورد مطالعه
- تدوین راهبردهای اشتغال پایدار در مناطق روستایی

پورطاهری و نعمتی در پژوهشی در زمینه‌ی تدوین راهبردهای توسعه صنایع فرآوری محصولات باغی در روستاهای استان مرکزی با استفاده ماتریس SWOT[1] به این نتیجه دست یافتند که ارزش افزوده نسبتا بالای تولیدات صنایع فرآوری باغی و بالابودن هزینه نهاده‌های تولید برای صاحبان صنایع فرآوری به‌ترتیب به‌عنوان مهم‌ترین نقاط قوت و ضعف و همچنین وجود گرایش و عزم ملی در سطوح تصمیم توسعه‌ی گیری قوای سه‌گانه برای حمایت از صنایع فرآوری و نیاز بالای صنایع فرآوری باغی به سرمایه در گردش در فصل کاری به‌ترتیب به‌عنوان مهم‌ترین فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه این صنایع در استان مرکزی شناسایی گردیدند (۲۹). جمینی و همکاران در مطالعه‌ای در زمینه شناسایی راهبردهای توسعه‌ی اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از مدل SWOT به این نتیجه دست یافتند که مهمترین راهبرد در

1- Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

این زمینه راهبرد تدافعی (WT)[1] می‌باشد و مهمترین نقاط ضعف در مناطق روستایی کمبود سرمایه اولیه در دسترس و وجود دلالان می‌باشد و مهم‌ترین تهدیدها شامل سرمایه محدود و بالارفتن هزینه‌های تولید می‌باشد (۱۹). در مطالعه‌ای در زمینه‌ی برنامه‌ریزی راهبردی توسعه‌ی اشتغال در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک SWOT نتایج نشان داد که مهمترین راهبرد در این زمینه راهبرد تهاجمی (SO) می‌باشد و نتایج پژوهش نشان داد ۱۶ درصد روستاها در سطح برخوردار، ۴۰ درصد سطح متوسط و ۴۴ درصد در سطح محروم قرار دارند (۱۴). در پژوهشی در زمینه راهبردهای توسعه‌ی اشتغال و کارآفرینی و در مناطق روستایی با استفاده از ماتریس SWOT نتیجه بیانگر این است که مهمترین راهبرد در این زمینه راهبرد تدافعی (WT) می‌باشد و نتایج اولویت‌بندی راهبردها نتایج بیانگر این بود که راهبرد ارائه منابع و تسهیلات مالی و اعتباری کم‌بهره به روستاییان جهت راه‌اندازی کسب و کارها مهمترین راهبرد توسعه اشتغال بود (۳۴). در پژوهشی در زمینه راهبردهای پایدارسازی معیشت کشاورزان با استفاده از ماتریس SWOT به این نتیجه رسیدند که نقاط قوت و ضعف پایدارسازی معیشت به‌ترتیب «وجود زیرساخت‌های مناسب، تنوع بخشی به تولید و گسترش فعالیت‌های مکمل و غیرزراعی در استان» و «کاهش توان اقتصادی و تولیدی خانوارهای کشاورزی به‌دلیل خشکسالی‌های مکرر» بود همچنین عمده‌ترین نقاط فرصت و تهدیدها در این زمینه «توسعه و ترویج انواع بیمه خشکسالی در کشور (دام، مرتع و محصولات)» و «نبودن ساختار سازمانی برای رصدنمودن اثرات تغییرات اقلیمی بر معیشت روستاییان» می‌باشد (۳۶). در پژوهشی در زمینه‌ی شناسایی و اولویت‌بندی راهبردهای توسعه‌ی کارآفرینی با تکنیک SWOT در مناطق روستایی این نتیجه حاصل شد که وجود اقلیم در متفاوت در سطح استان و تنوع در تولید محصولات کشاورزی مهم‌ترین نقطه قوت، عدم حمایت نهادهای دولتی و برخورداری مناسب از تسهیلات دولتی مهم‌ترین نقطه ضعف، وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های طبیعی جهت سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی مهم‌ترین نقطه فرصت و ریسک بالای سرمایه‌گذاری حوزه‌ی کشاورزی توسط بخش خصوصی مهم‌ترین نقطه تهدید در توسعه‌ی کارآفرینی کشاورزی در استان خوزستان به‌شمار می‌آیند. (۲۶). کنعانی و احمدوند در پژوهشی در زمینه‌ی شناسایی راهکارهای و زمینه‌های اشتغال در مناطق روستایی با تکنیک SWOT به این نتیجه رسیدند که راهبرد تهاجمی (SO) که در آن تکیه اصلی بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی است در اولویت راهبردهای توسعه‌ی اشتغال در روستاهای بخش مشهد مرغاب قرار دارد. بنابراین، در ارائه راهکارهای توسعه‌ی اشتغال در روستاهای مورد مطالعه تمرکز بر تضعیف نقاط ضعف درونی (مانند عدم تخصیص بودجه کافی در راستای کارآفرینی، ضعف بنیه مالی روستاییان، مدیریت ناصحیح منابع آبی) و تهدیدهای بیرونی (خشکسالی و بالابودن سودهای بانکی با وزن نهایی)، امری ضروری می‌باشد. همچنین، در دسته‌بندی ظرفیت‌های شناسایی‌شده مشاهده گردید مهم‌ترین عامل در بخش نقاط ضعف و تهدید در ایجاد اشتغال عامل اقتصادی است (۲۰).

رستمی و موسوی در پژوهشی تحت عنوان اشتغال پایدار در روستا با تأکید بر توسعه صنایع کوچک به این نتایج دست یافتند که توان اشتغال‌زایی صنایع کوچک بالا می‌باشد، اما مشکلات زیادی در به فعالیت‌رساندن آنان وجود دارد. مهم‌ترین مشکل عدم تطبیق توسعه‌ی صنایع روستایی با نیازهای بازار می‌باشد (۳۳). پورطاهری و نعمتی در پژوهشی تحت عنوان اولویت‌بندی مسائل توسعه روستایی با تأکید بر دیدگاه روستاییان به این نتایج دست یافتند که تفاوت معنی‌داری میان ابعاد توسعه (اقتصادی، اجتماعی و اکولوژیکی) در سکونت‌گاه‌های روستایی وجود دارد. به‌علاوه، مهم‌ترین مسائل روستایی به‌طور قابل توجهی چالش‌های اقتصادی است. بنابراین جنبه‌های اقتصادی و مؤلفه‌های آن بیش‌ترین اولویت را از دیدگاه خانوارهای روستایی دارند (۳۰). در پژوهشی به بررسی تحلیل اثرات دوگانگی جغرافیایی بازارکار در مناطق روستایی پرداخته و به این نتایج دست یافتند که مشکلات جسمی و روحی، کاهش آزادی فردی، مشکلات رفاهی و مالی، مشکلات خانوادگی، مهاجرت و رهاشدن امور روستا، تحلیل رفتار و فرهنگ اجتماعی، کاهش ارتباطات اجتماعی، مشکلات شخصی و خانوادگی، مشکلات مالی و کمبود پس‌انداز و مشکلات حفاظتی از چالش‌های دوگانگی جغرافیایی بازار کار در شهرستان هرسین به‌شمار می‌روند (۱۵). کومار و همکاران در پژوهشی تحت عنوان «اشتغال نیروی کار روستایی و معیشت در روستاهای قبیله‌ای در شرق هند» به این نتایج دست یافتند که کارگران مرد در هر دو بخش با دستمزد بالاتری مشغول به کار بودند اما این اختلاف در چهار سال گذشته کاهش یافته است (۲۵). کور در پژوهشی در این زمینه به این نتیجه رسیدند که تورم می‌تواند دستمزد واقعی را کاهش دهد و جوامع روستایی را با چالش اساسی مواجه کند (۲۱). در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه ویژگی‌های دهکده‌های روستایی و مشارکت مهاجران بازگشت چینی در کشاورزی: وابستگی به مسیر در اشتغال روستایی نتایج نشان می‌دهد که در روستاهای روستایی که کشاورزی- صنعت غالب است، افراد عودت‌کننده بیشتر است این نتیجه بیانگر این است اشتغال در پایداری جوامع روستایی نقش اساسی دارد (۱۰). در پژوهشی تحت عنوان مشارکت نیروی کار زنان و آموزش کودکان در هند: شواهدی از طرح ملی تضمین اشتغال روستایی نتایج نشان می‌دهد که در دسترسی به فرصت‌های اقتصادی نه‌تنها برای کاهش فقر بلکه برای بهبود رفاه فردی و خانواده در کشورهای در حال توسعه بسیار مهم است (۱). در پژوهشی تحت عنوان تنوع در راهبردهای توسعه محلی و اشتغال نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که هیچ راهبرد ایده‌آل برای ایجاد اشتغال وجود ندارد و صرف هزینه‌های زیاد در چند پروژه نمی‌تواند موفقیت را تضمین کند (۳۰). در پژوهشی تحت عنوان تحقیق در مورد راهبردهای توسعه روستایی چین بر اساس تحلیل SWOT-AHP نتایج این پژوهش به سه راهبرد در مورد توسعه‌ی

1- Weaknesses and Threats

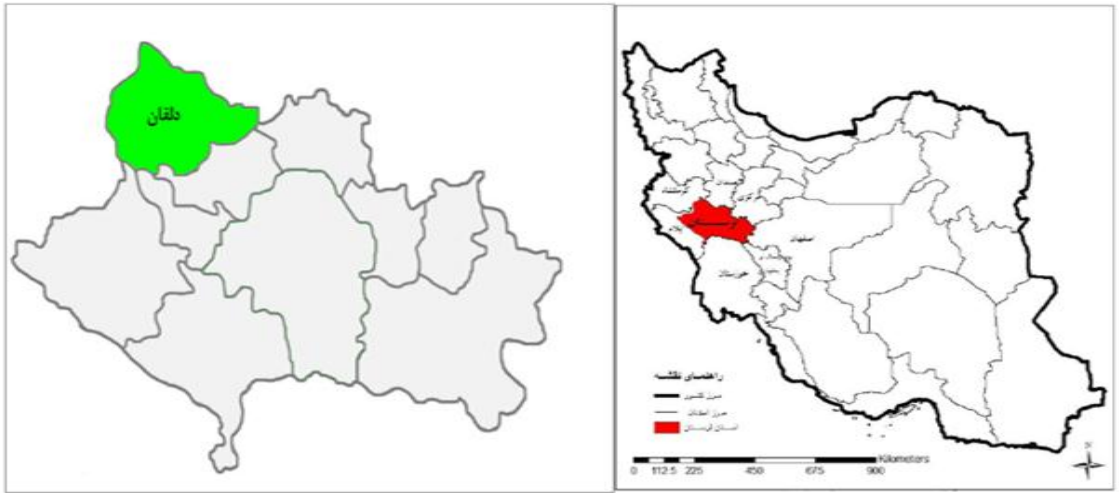
[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

روستایی در چین مطرح گردید که شامل توسعه‌ی کشاورزی مدرن، ارتقای سطح سرمایه‌ی انسانی روستایی و پایداری محیط‌زیستی است (۱۷).

مواد و روش‌ها

معرفی منطقه‌ی مورد مطالعه

منطقه‌ی مورد مطالعه شهرستان دلفان که در میان رشته‌کوه‌های زاگرس و در گوشه شمال غربی استان لرستان، هم‌مرز با استان‌های همدان، کرمانشاه و ایلام واقع شده‌است، یکی از شهرستان‌های استان لرستان است و مرکز آن شهر نورآباد می‌باشد (شکل ۱) و با جمعیت حدود ۱۴۳۹۷۳ نفر، ۱۰ دهستان و ۵۳۲ روستا که ۴۳۶ روستا دارای سکنه و ۹۶ روستای آن خالی از سکنه می‌باشد. که از این تعداد جمعیت، ۶۶۴۱۷ نفر ساکن شهر و ۷۷۵۵۶ نفر ساکن روستا می‌باشند (۴۵).

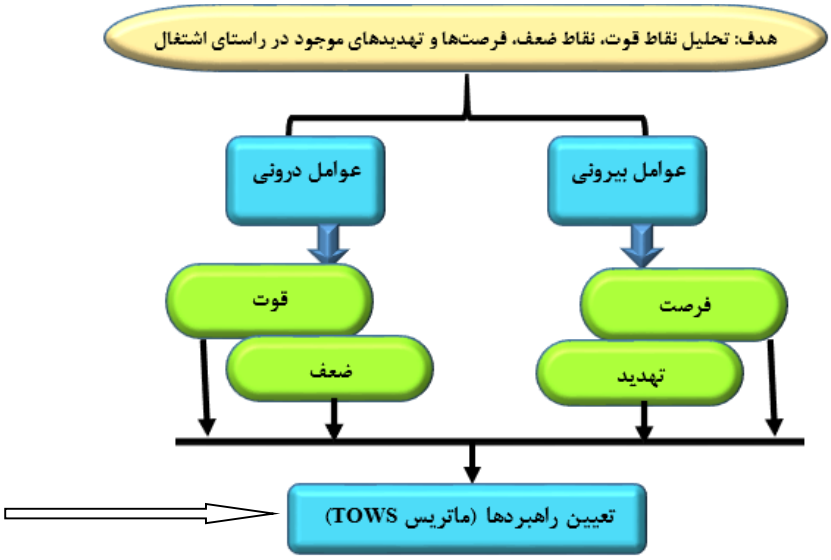
شکل ۱- موقعیت استان لرستان و شهرستان دلفان
Figure 1. Location of Lorestan province and Delfan County

روش پژوهش توصیفی است، ابتدا با استفاده از مطالعات میدانی و اسنادی و بهره‌گیری از نظرات متخصصین، عوامل داخلی (نقاط ضعف و قوت) و عوامل خارجی (فرصت و تهدید) موجود در مناطق روستایی شهرستان دلفان جمع‌آوری شد و سپس در قالب پرسشنامه در اختیار کارشناسان قرار گرفت. جامعه آماری پژوهش مشتمل بر تمامی کارشناسان و مدیران جهاد کشاورزی شهرستان نورآباد دلفان بودند (N=۲۲). تعداد نمونه به‌صورت سرشماری تمامی اعضا برای نمونه انتخاب شدند. دو دلیل برای انتخاب کارشناسان برای جامعه آماری وجود دارد اول) در تحلیل‌های راهبردی معمولاً کارشناسان به‌دلیل اطلاعات جامعی که در این زمینه دارند انتخاب می‌شوند دوم) کارشناسان معمولاً به‌عنوان متولیان و سیاست‌گزاران اشتغال در بخش جوامع روستایی شناخته می‌شود.

با استفاده از اطلاعات به‌دست‌آمده به تشریح و تحلیل عوامل داخلی وخارجی موثر تولید اشتغال پایدار روستایی پرداخته شد. براساس اطلاعات جمع‌آوری‌شده از متخصصان و امتیازاتی که توسط آنان به سوالات پرسشنامه داده‌بودند با توجه به ضریب اهمیت و امتیازات داده‌شده توسط کارشناسان امتیاز نهایی بر اساس ضریب تغییرات هریک از عوامل عنوان‌شده در پرسشنامه مشخص گردید (جداول ۱ و ۲). در آخر با توجه به جمع ماتریس‌های عوامل داخلی و خارجی راهبردها اولویت‌بندی شدند و تعدادی راهکار برای توسعه‌ی اشتغال پایدار در منطقه مورد مطالعه ارائه شده است. پس از شناسایی عوامل موثر داخلی و خارجی از طریق مرور ادبیات و پیشینه پژوهش‌های صورت‌گرفته و جمع‌آوری نظرات کارشناسان، برای تجزیه و تحلیل اطلاعات ماتریس عوامل داخلی و خارجی تشکیل گردید.

مدل SWOT، یکی از مدل‌های مهم در فرآیند برنامه‌ریزی راهبردی است و ابزاری بسیار مهم برای تحلیل سیستماتیک عوامل داخلی و خارجی یک سازمان است (۱۵). فرضیه این ماتریس با تاکید بر نقاط قوت، نقاط ضعف را به حداقل می‌رساند، فرصت‌ها را به‌دست می‌آورد و با تهدیدات مقابله می‌کند (۱۹). روش SWOT می‌تواند در مراحل تدوین برنامه‌ریزی‌های راهبردی مورد استفاده قرار گیرد. همچنین، ابزاری مناسب برای ارزیابی است که می‌تواند به جستجوی ایده‌های جدید بپردازد. فعالیت SWOT می‌تواند به روش‌های مختلفی انجام شود (۲۵). در روش SWOT نخست نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها دسته‌بندی و در مورد آن‌ها بحث و تبادل نظر می‌شود سپس راهبردهای متناسب با آن‌ها طراحی می‌شود تکنیک SWOT مسائل را در دو بعد داخلی و خارجی بررسی می‌کند (۳۸) در جمع‌بندی کلی در این پژوهش برای تدوین راهبردهای اشتغال پایدار در شهرستان دلفان ابتدا تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در شهرستان دلفان با استفاده از ماتریس SWOT شناسایی شد و در مرحله بعد در قالب ماتریس TOWS راهبردهای مورد نظر طراحی شد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

شکل ۲- چارچوب پژوهش
Figure 2. Research Framework

نتایج و بحث

پس از شناسایی عوامل موثر داخلی و خارجی از طریق مرور ادبیات و پیشینه‌پژوهش‌های صورت‌گرفته در این راستا و جمع‌آوری نظرات کارشناسان، برای تجزیه و تحلیل و دست‌یافتن به نتایجی بهتر و قابل‌قبول ماتریس عوامل داخلی و خارجی تشکیل گردید نتایج حاصل در جداول ۱ و ۲ با احتساب میانگین وزنی، احتمال و یا شدت وقوع هر عامل ارائه شده است و در نهایت نیز براساس ضریب اهمیت نهایی عوامل رتبه‌بندی می‌شود.

برای تحلیل عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) پژوهش ۹ نقطه فرصت در مقابل ۹ نقطه ضعف قرار داده شد. همان-طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود به‌ترتیب وجود ارائه یارانه و تسهیلات کم‌بهره توسط جهاد کشاورزی جهت مکانیزاسیون کشاورزی» و «قرارگرفتن برخی روستاها در لیست مکان‌های مورد هدف برای توسعه‌ی گردشگری سازمان میراث فرهنگی استان لرستان» به‌عنوان مهمترین فرصت‌ها و «کاهش نرخ امنیت سیاست‌گذاری در راستای توسعه‌ی اشتغال و صنعتی‌سازی روستایی» و «تاکید بر اقتصاد تک محصولی و جایگاه پایین کشاورزی در نزد دولت» مهم‌ترین تهدیدها از نظر کارشناسان بودند.

برای تحلیل وضعیت موجود براساس عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) نیز براساس نظرات کارشناسان و مطالعه در مورد منابع و استعدادهای موجود در منطقه، تعداد از عوامل در منطقه شناسایی شد و پس از انجام محاسبات صورت‌گرفته (جدول ۲) مهم‌ترین نقاط قوت از نظر کارشناسان به‌ترتیب «امکان توسعه استخرهای پرورش ماهی گرم‌آبی و توسعه‌ی شیلات در برخی از روستاها» و «وجود راه آسفالته و شبکه مناسب راه‌ها ارتباطی و قرارگرفتن برخی روستاها در مسیرجاده اصلی» همچنین مهم‌ترین نقاط ضعف از نظر کارشناسان

به‌ترتیب «عدم استقبال مردم از تشکل‌های نهادی و دولتی و ضعف مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی» و «کمبود خدمات رفاهی، امکانات زیربنایی و زیرساختی» عنوان شد.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

جدول ۱- خلاصه تجزیه و تحلیل عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها)

Table 1. Summary of External Factor Analysis (Opportunities and Threats)

ردیف	فرصت‌ها	میانگین وزنی	اهمیت نسبی	شدت	ضریب نهایی
O1	تاکید دولت بر اقتصاد مقاومتی و توجه ویژه به روستاها به‌عنوان بخش پایه تولید	۶/۲۹	۰/۱۴۹	۲/۴	۰/۳۵۷
O2	سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت اکوتوریسم	۴/۵۴	۰/۱۰۷	۳/۷	۰/۳۹۶
O3	افزایش روزافزون تقاضا برای محصولات کشاورزی	۳/۷۱	۰/۰۸۸	۳/۶	۰/۳۱۷
O4	ورود تکنولوژی و اطلاعات به بخش کشاورزی در آینده	۳/۲۵	۰/۰۷۷	۲/۴	۰/۱۸۵
O5	قرارگرفتن برخی روستاها در لیست مکان‌های مورد هدف برای توسعه‌ی گردشگری سازمان میراث فرهنگی استان لرستان	۴/۳۹	۰/۱۰۴	۴/۲	۰/۴۳۷
O6	ارائه یارانه و تسهیلات کم‌بهره توسط جهاد کشاورزی جهت مکانیزاسیون کشاورزی (آبیاری نوین، ماشین‌آلات و غیره)	۵/۲۵	۰/۱۲۴	۳/۷	۰/۴۵۹
O7	تقاضای روزافزون و افزایش قیمت احتمالی گوشت قرمز در سال‌های آینده	۴/۷	۰/۱۱۱	۳/۶	۰/۴
O8	دادن اعتبارات و تسهیلات اشتغال به روستاییان توسط دولت	۴/۹۹	۰/۱۱۸	۲/۸	۰/۳۳۰
O9	سیاست‌های حمایتی دولت در خصوص صنعت گردشگری	۵/۱۷	۰/۱۲۲	۳/۲	۰/۳۹۰
	جمع	–	۱	–	۳/۲۷۱
	تهدیدها				
T1	تاکید بر اقتصاد تک محصولی و جایگاه پایین کشاورزی در نزد دولت	۵/۶۲	۰/۱۰۳	۴/۲	۰/۴۷۴
T2	کاهش نرخ امنیت سیاست‌گذاری در راستای توسعه اشتغال و صنعتی‌سازی روستایی	۶/۱۳	۰/۱۱۱	۴/۳	۰/۴۷۷
T3	کافی‌نبودن منابع اطلاعاتی و تبلیغی برای معرفی مکان‌های دیدنی روستاها	۵/۶۶	۰/۱۰۳	۳/۲	۰/۳۲۹
T4	عدم افزایش قیمت ملموس در محصولات کشاورزی (مخصوصاً محصولات زراعی مانند گندم و جو)	۶/۲۴	۰/۱۱۴	۲/۴	۰/۲۷۳
T5	جذابیت بخش صنعتی و خدمات در جذب نیروی مردم روستاها به سمت شهر و مشاغل شهری	۶/۲۳	۰/۱۱۴	۳/۳	۰/۳۷۶
T6	تحریم قطعات ماشین‌آلات کشاورزی در چند سال اخیر	۶/۰۱	۰/۱۱۰	۳/۶	۰/۳۹۶
T7	خشکسالی احتمالی در سال‌های آینده و کاهش سطح اراضی و میزان تولیدات کشاورزی	۶/۴۲	۰/۱۱۸	۴/۷	۰/۵۵۴
T8	نوسانات زمانی و مکانی پارامترهای هواشناسی(نظیر بارش، دما، رطوبت نسبی و غیره)	۶/۲۱	۰/۱۱۳	۳/۲	۰/۳۶۱
T9	أفت کمیت و کیفیت خاک کشاورزی در آینده به‌خاطر مصرف بی‌رویه کودها و سموم شیمیایی	۶/۲۳	۰/۱۱۴	۳/۴	۰/۳۸۷
	جمع	–	۱	–	۳/۶۲۷

جدول ۲- تجزیه و تحلیل عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف)

Table 2. Internal Factor Analysis (Strengths and Weaknesses)

ردیف	نقاط قوت	میانگین وزنی	اهمیت نسبی	شدت	ضریب نهایی
S1	وجود سرمایه اجتماعی و اعتماد بالا در جوامع روستایی	۴/۴۴	۰/۰۹۶	۳/۸	۰/۳۶۴
S2	وجود منابع آبی و اراضی مستعد برای توسعه‌ی کشاورزی	۵/۴۹	۰/۱۱۹	۳	۰/۳۵۷
S3	تنوع مراتع و تراکم مناسب گیاهان دارویی در منطقه با توجه به وجود دشت‌ها و مناطق کوهستانی آن	۶/۰۶	۰/۱۳۱	۲/۸	۰/۳۶۶
S4	وجود محصولات متنوع کشاورزی و باغی در استان	۳/۱۷	۰/۰۶۹	۲/۵	۰/۱۷۲
S5	امکان توسعه استخرهای پرورش ماهی گرم آبی و توسعه‌ی شیلات در برخی از روستاها	۶/۳	۰/۱۳۷	۳/۱	۰/۴۲۴
S6	وجود راه آسفالته و شبکه مناسب راه‌ها ارتباطی وقرارگرفتن برخی روستاها در مسیرجاده اصلی	۵/۶۴	۰/۱۲۲	۳/۴	۰/۴۱۴
S7	وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی در منطقه	۵/۸۵	۰/۱۲۷	۲/۶	۰/۳۳۰
S8	امکان توسعه‌ی دامپروری و پرورش زنبور عسل در استان	۴/۸۳	۰/۱۰۵	۳	۰/۳۱۵
S9	امکان توسعه فعالیت‌های غیرزراعی و صنایع دستی	۴/۳۴	۰/۰۹۴	۳/۳	۰/۳۱۰
	جمع		۱		۳/۰۵۲
	نقاط ضعف				
W1	عدم آموزش و برگزاری دوره‌های مهارت‌های شغلی و حرفه‌ای	۵/۰۷	۰/۱۳۰	۳/۴	۰/۴۴۲
W2	عدم استقبال مردم از تشکل‌های نهادی و دولتی و ضعف مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی	۴/۸۹	۰/۱۲۵	۴/۱	۰/۵۱۲
W3	عدم وجود صنایع تبدیلی تکمیلی در بخش کشاورزی	۴/۱۶	۰/۱۰۶	۳/۲	۰/۳۳۹
W4	اختلاف قومی و قبیله‌ای بین برخی روستاها	۲/۵	۰/۰۶۴	۴	۰/۲۵۶
W5	خردبودن اراضی زراعی و باغات و کوچک‌بودن اندازه هر قطعه زمین و عدم توسعه مکانیزاسیون	۳/۰۵	۰/۰۷۸	۳/۷	۰/۲۸۸
W6	از بین رفتن برخی سنت‌های قدیمی و بومی در بین نسل‌های آتی با ورود افراد غیربومی وگردشگران روستایی	۳/۵۴	۰/۰۹۰	۳/۲	۰/۲۸۸
W7	بیکاری و اعتیاد در روستا به‌ویژه قشر جوان و کاهش انگیزه فعالیت در بخش روستایی	۵/۰۶	۰/۱۳۰	۲/۹	۰/۳۷۷
W8	افزایش نرخ مهاجرت روستاییان به‌ویژه جوانان تحصیل‌کرده	۵/۱۲	۰/۱۳۱	۳/۳	۰/۴۳۲
W9	کمبود خدمات رفاهی، امکانات زیربنایی و زیرساختی	۵/۶۹	۰/۱۴۶	.۳/۳	۰/۴۸۱
	جمع	–	۱	–	۳/۱۲۷

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

شناسایی فضای راهبردی موضوع در منطقه مورد مطالعه

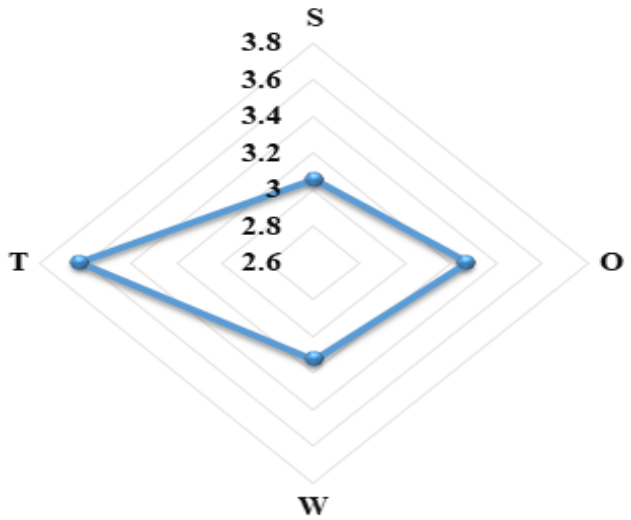
به‌منظور تحلیل فضای کلی نتایج حاصل از تحلیل SWOT به مقایسه عوامل داخلی و خارجی پرداخته شد (جدول ۳). همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود اهمیت نسبی عوامل دورنی بیشتر از عوامل بیرونی است همچنین فضای مخاطره‌آمیز بر فضای مفید غلبه دارد بدین‌معنی که برای توسعه اشتغال پایدار باید نقاط ضعف و تهدیدها بشتر مدنظر قرار گیرند پس باید برای مقابله با آن‌ها تمهیداتی لحاظ شود.

جدول ۳- تحلیل فضای کلی نتایج

Table 3. General space analysis of results

فضای تحلیل		ضرایب نهایی
مجموع ضرایب عوامل خارجی	(O+T)	۶/۱۷۹
مجموع ضرایب عوامل داخلی	(S+W)	۶/۸۹۸
مجموع ضرایب فضای مفید	(S+O)	۶/۳۲۳
مجموع ضرایب فضای مخاطره	(W+T)	۶/۷۵۴

یکی از ماتریس‌های مورد استفاده در برنامه‌ریزی راهبردی برای تعیین راهبردهای اصلی ماتریس ارزیابی داخلی- خارجی (فضای راهبردی) است. بر اساس نتایج و ماتریس ارزیابی بیشترین وضعیت استقرارپذیری در ناحیه مهم‌ترین راهبرد WT، راهبرد تدافعی می‌باشد که بیانگر این مطلب است وجود نقاط ضعف ممکن است سبب شود تا تهدیدهای احتمالی آسیب جدی به منطقه مورد مطالعه در بحث اشتغال وارد کنند.

شکل ۳- تعیین نواحی راهبردی

Figure 3. Determining strategic areas

تدوین راهبردها برای تولید اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان دلفان

برای موفقیت در انجام هرکاری نیاز به یک راهبرد است از این‌رو سوات به‌عنوان یکی از تکنیک‌های موثر به ما کمک می‌کند تا عوامل داخل و خارجی دخیل در یک موضوع را شناسایی کرده و از ارتباط بین آن‌ها و تحلیل هریک از آن عوامل تعدادی راهبرد را استخراج شود و از آن‌ها برای رسیدن به هدف (اشتغال پایدار) استفاده شود. در این پژوهش نیز پس از یافتن عوامل و تجزیه و تحلیل آن‌ها چندین راهبرد برای رسیدن به اشتغال پایدار در مناطق روستایی شهرستان دلفان تدوین شد (جدول ۴).

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

جدول ۴- ماتریس TOWS تعیین راهبردها برای ایجاد اشتغال پایدار

Table 4. The TOWS matrix sets strategies for creating sustainable employment

	فرصت‌ها (O)	تهدیدها (T)
تعیین راهبردها برای ایجاد اشتغال پایدار	تاکید دولت بر اقتصاد مقاومتی و توجه ویژه به روستاها به‌عنوان بخش پایه تولید سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در صنعت اکوتوریسم افزایش روزافزون تقاضا برای محصولات کشاورزی ورود تکنولوژی و اطلاعات به بخش کشاورزی در آینده قرارگرفتن برخی روستاها در لیست مکان‌های مورد هدف برای توسعه‌ی گردشگری سازمان میراث فرهنگی استان لرستان ارائه یارانه و تسهیلات کم‌بهره توسط جهاد کشاورزی جهت مکانیزاسیون کشاورزی (آبیاری نوین، ماشین‌آلات و غیره) تقاضای روزافزون و افزایش قیمت احتمالی گوشت قرمز درسال‌های آینده دادن اعتبارات و تسهیلات اشتغال به روستاییان توسط دولت سیاست‌های حمایتی دولت در خصوص صنعت گردشگری	تاکید بر اقتصاد تک محصولی و جایگاه پایین کشاورزی در نزد دولت کاهش نرخ امنیت سیاست‌گذاری در راستای توسعه‌ی اشتغال و صنعتی‌سازی روستایی کافی‌نبودن منابع اطلاعاتی و تبلیغی برای معرفی مکان‌های دیدنی روستاها عدم افزایش قیمت ملموس در محصولات کشاورزی) مخصوصا محصولات زراعی مانند گندم و جو) جذابیت بخش صنعتی و خدمات در جذب نیروی مردم روستاها به سمت شهر و مشاغل شهری تحریم قطعات ماشین‌آلات کشاورزی در چند سال اخیر خشکسالی احتمالی در سال های آینده و کاهش سطح اراضی و میزان تولیدات کشاورزی نوسانات زمانی و مکانی پارامترهای هواشناسی) نظیر بارش، دما، رطوبت نسبی وغیره) افت کمیت و کیفیت خاک کشاورزی درآینده به‌خاطر مصرف بی‌رویه کودها و سموم شیمیایی
قوت‌ها (S)	تهاجمی	رقابتی
وجود سرمایه اجتماعی و اعتماد بالا در جوامع روستایی وجود منابع آبی و اراضی مستعد برای توسعه‌ی کشاورزی تنوع مراتع و تراکم مناسب گیاهان دارویی در منطقه با توجه به وجود دشت‌ها و مناطق کوهستانی آن وجود محصولات متنوع کشاورزی و باغی در استان امکان توسعه استخرهای پرورش ماهی گرم آبی و توسعه‌ی شیلات در برخی از روستاها وجود راه آسفالته و شبکه مناسب راه‌ها ارتباطی وقرارگرفتن برخی روستاها در مسیرجاده اصلی وجود جاذبه‌های گردشگری طبیعی در منطقه امکان توسعه دامپروری و پرورش زنبور عسل در استان امکان توسعه‌ی فعالیت‌های غیرزراعی و صنایع دستی	ارائه تسهیلات و اعتبارات از سوی دولت به روستاییان برای ایجاد مشاغل خانگی در محیط روستا با اقساط بلندمدت و سودکم آموزش جوانان و ایجاد مشاغل مرتبط با گردشگری مانند دایرکردن نمایشگاه یا بازارچه‌هایی از صنایع دستی و غذاها محلی منطقه در روستاهایی که بیشتر هدف توریستی هستند. برای جذب گردشگران و رونق تولید در مناطق روستایی. با در نظر گرفتن تنوع محصولات باغی و زراعی در منطقه مورد مطالعه با دادن اعتبارات به کشاورزان برای خرید وسایل کشاورزی و تولید محصولاتی با ارزش اقتصادی برای صادرات که علاوه‌بر اشتغال‌زایی در مناطق روستایی جنبه ارزآوری را نیز داشته باشد	اقدام به تغییر الگوی کشت منطقه مورد نظر و معرفی محصولات با سودآوری بالا یا مشابه با محصول قبلی اما کم‌آب‌بر و سازگار با آب و هوای منطقه جهت حفظ منابع آبی و مقابله با خشکسالی‌های احتمالی در آینده این امر سبب می‌شود تا روستاییان انگیزه ماندن در روستا را داشته باشند و به سمت شهرها برای یافتن کار مهاجرت نکنند. ایجاد کارخانجات بسته‌بندی با در نظر گرفتن تنوع محصولات در این منطقه و همچنین راه‌های ارتباطی مناسب این شهرستان با استان‌های اطراف مانند همدان و کرمانشاه. ایجاد مراکز صنعتی دامپروری با در نظرگرفتن وسعت مراتع این شهرستان و در کنار آن کشتارگاه‌هایی برای پخش مستقیم مواد گوشتی به سایر مناطق. با توجه به کوهستانی‌بودن و آب و هوای مساعد در این منطقه بسیاری از گیاهان دارویی می‌رویند از این‌رو می‌توان با آموزش کاشت گیاهان دارویی و ایجاد مراکز بسته‌بندی این محصولات علاوه ایجاد اشتغال سطح زیرکشت این محصولات مفید را افزایش داد.
ضعف‌ها (W)	محافظه‌کارانه	تدافعی
عدم آموزش و برگزاری دوره‌های مهارت‌های شغلی و حرفه‌ای عدم استقبال مردم از تشکل‌های نهادی و دولتی و ضعف مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی عدم وجود صنایع تبدیلی تکمیلی در بخش کشاورزی اختلاف قومی و قبیله‌ای بین برخی روستاها خردبودن اراضی زراعی و باغات و کوچک‌بودن اندازه هر قطعه زمین و عدم توسعه‌ی مکانیزاسیون از بین‌رفتن برخی سنت‌های قدیمی و بومی در بین نسل‌های آتی با ورود افراد غیربومی وگردشگران روستایی بیکاری و اعتیاد در روستا به‌ویژه قشر جوان و کاهش انگیزه فعالیت در بخش روستایی افزایش نرخ مهاجرت روستاییان به‌ویژه جوانان تحصیل‌کرده کمبود خدمات رفاهی، امکانات زیربنایی و زیرساختی	با توجه به تاکید دولت بر اقتصاد مقاومتی و عدم وابستگی به سایر کشورها می‌توان با دادن اعتبارات به کشاورزان برای خرید وسایل به‌روز کشاورزی نرخ تولید محصولات را افزایش داد. زمانی که تولید افزایش یابد به‌دنبال آن شغل نیز ایجاد می‌شود. حمایت دولت از کارآفرینان روستایی مانند دادن بیمه رایگان و معاف‌کردن از دادن مالیات در چندسال اول برای تشویق کارآفرینان روستایی و همچنین جذب سرمایه‌گذاران به تولید اشتغال در مناطق روستایی. ایجاد گلخانه و تولید محصولات مناسب کنسرو و فراوری برای ایجاد شغل در روستا و دادن اعتبارات با دوره بازگشت طولانی به کارخانجات بسته‌بندی و فراوری محصولات کشاورزی جهت خرید تضمینی این محصولات و اخذ قرار داد با روستاییان.	آموزش مهارت‌های شغلی و افزایش آگاهی جوانان روستایی برای ایجاد کارآفرینی در مناطق روستایی با تاکید بر منابع در دسترس مانند ایجاد صنایع تبدیلی به‌عنوان مثال کارخانه قند در کنار مزارع چغندر قند مرمت و بازسازی بافت روستا با حفظ بافت سنتی آن و ایجاد برخی زیرساخت‌ها و امکانات رفاهی در مناطق روستایی و همچنین ایجاد مراکز خدماتی در مناطق روستایی برای دادن مشاوره و اطلاعات به‌موقع به کشاورزان یکپارچه‌سازی مزارع و توسعه سطح مکانیزاسیون در مناطق روستایی در جهت کشت محصولاتی با سودآوری بالاتر و بازارپسندی بیشتر که این امر سبب ماندگاری روستاییان در روستا می‌شود.

در ایران اقتصاد مقاومتی با تاکید بر تولید و اشتغال پایدار از اهمیت زیادی برخوردار است. روستا نیز به‌عنوان بخشی از جامعه و با توجه به منابع موجود درآن و پتانسیل مردمان آن می‌تواند نقش به‌سزایی در تولید و ایجاد اشتغال داشته باشند. در این پژوهش سعی بر آن شد که با شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها موجود در شهرستان دلفان در استان لرستان برای ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی این شهرستان تعدادی راهبرد طراحی شود. بر اساس نتایج

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

به‌دست آمده از تحلیل عوامل بیرونی (فرصت‌ها و تهدیدها) دو نقطه «ارائه یارانه و تسهیلات کم‌بهره توسط جهاد کشاورزی جهت مکانیزاسیون کشاورزی» و «قرارگرفتن برخی روستاها در لیست مکان‌های مورد هدف برای توسعه‌ی گردشگری سازمان میراث فرهنگی استان لرستان» به‌عنوان مهمترین فرصت‌ها و «کاهش نرخ امنیت سیاست‌گذاری در راستای توسعه‌ی اشتغال و صنعتی‌سازی روستایی» و «تاکید بر اقتصاد تک محصولی و جایگاه پایین کشاورزی در نزد دولت» مهم‌ترین تهدیدها از نظر کارشناسان بودند. علاوه‌بر این، در تحلیل وضعیت موجود بر اساس عوامل داخلی (قوت‌ها و ضعف‌ها) نیز براساس نظرات کارشناسان مورد مطالعه مهم‌ترین نقاط قوت به‌ترتیب شامل «امکان توسعه‌ی استخرهای پرورش ماهی‌آبی و توسعه‌ی شیلات در برخی از روستاها» و «وجود راه آسفالته و شبکه مناسب راه‌ها ارتباطی و قرارگرفتن برخی روستاها در مسیرجاده اصلی» همچنین مهم‌ترین نقاط ضعف از نظر کارشناسان به‌ترتیب شامل «عدم استقبال مردم از تشکل‌های نهادی و دولتی و ضعف مشارکت مردم در طرح‌های عمرانی» و «کمبود خدمات رفاهی، امکانات زیربنایی و زیرساختی» می‌باشد.

با بررسی عوامل داخلی و خارجی موجود در منطقه مورد مطالعه با بهره‌گرفتن از نظر کارشناسان برای هریک از عوامل عنوان‌شده براساس شدت و یا احتمال وقوع و همچنین ضریب اهمیت نسبی، یک وزن نهایی می‌آید راهبردها اولویت‌بندی شدند نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که در راهبرد تدافعی (WT) به‌عنوان مهم‌ترین راهبرد شناخته شده است که نتایج این بخش با یافته‌های (۱۹، ۳۴) مطابقت دارد. در تحلیل این نتیجه می‌توان گفت که باید راهکارهایی مدنظر قرار گیرند که تا حد امکان از نقاط ضعف کم کنند و احتمال به‌وقوع پیوستن تهدیدهای پیش‌روی ایجاد اشتغال در مناطق روستایی را به حداقل برساند که به طرح برخی از این راهبردها در جدول ۴ پرداخته شده است. دومین راهبرد از نظر اولویت در منطقه مورد مطالعه راهبرد بازنگری (WO) می‌باشد در این راهبرد با توجه به فرصت‌هایی که در آینده احتمال دارد اتفاق بیفتد می‌توان شدت نقاط ضعف را کاهش داد. شناسایی نقاط ضعف و همچنین استفاده و آگاهی از فرصت‌هایی که در آینده وجود دارد مسولین امر را برای ایجاد اشتغال در مناطق روستایی می‌تواند تا چندین گام جلو ببرد.

براساس نتایج تجزیه و تحلیل سومین راهبرد از نظر اولویت راهبرد تنوع (ST) می‌باشد براساس این راهبر می‌توان از نقاط قوت بهره برد برای مقابله با تهدیدهای احتمالی و خطرات آن‌ها را به حداقل رسانید. در واقع، نقاط قوت همان ویژگی‌های مثبت افراد و توانایی آنان و همچنین منابع خدادادی در منطقه هستند که باید از آن‌ها برای ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی بهره برد. آخرین راهبرد براساس نتایج راهبرد تهاجمی یا رقابتی (SO) می‌باشد در این راهبر با بهره‌گرفتن از نقاط قوت موجود در منطقه و با در نظرگرفتن فرصت‌های آتی و استفاده از آن‌ها به بهترین شکل می‌توان چندین قدم به‌سوی هدف مورد نظر که در این پژوهش ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی است برداشت.

منابع

1. Afridi, F., A. Mukhopadhyay and S. Sahoo. 2016. Female labor force participation and child education in India: evidence from the National Rural Employment Guarantee Scheme. IZA Journal of Labor and Development, 5(1): 7.
2. Amanpour, S., S. Mokhtari Chelcheh, R. Hosseini Kahnoj and E. Veisi. 2015. Spatial analysis and evaluation of rural development (Case study: counties of chaharmahal and Bakhtiyari). Journal of Research and Rural Planning, 4(2): 97-110.
3. Amdadi, A., M. Mahboubi and Gh. Abdullah Zadeh. 2018. Analysis of strengths, weaknesses, opportunities and threats of rural development cooperatives in Golestan province. Cooperative and Agricultural, 27(7): 87- 114 (In Persian).
4. Arshad, N.H., S.S. Salleh, S.R.S. Aris, N. Janom and N. Mastuki. 2013. Micro sourcing: The SWOT analysis on the demand, supply and platforms. In 2013 Science and Information Conference, IEEE, pp: 768-773.
5. Asadi, Z., K. Hasanpour and M. Savari. 2019. Challenges and solutions for the sustainable production boom in rural areas. ahwaz agricultural industry and commercialization national conference, 1-10 (In Persian).
6. Berchoux, T., G.R. Watmough, F.A. Johnson, C.W. Hutton and P.M. Atkinson. 2020. Collective influence of household and community capitals on agricultural employment as a measure of rural poverty in the Mahanadi Delta. India, Ambio, 49(1): 281-298.
7. Berdegué, J.A. and I. Soloaga. 2018. Small and medium cities and development of Mexican rural areas. World Development, 107: 277-288.
8. Bose, N. 2017. Raising consumption through India's national rural employment guarantee scheme. World Development, 96: 245-263.
9. Candranegara, I.M.W., I.D.G.P. Sedana and K.S. Swatiningsih. 2019. Village institutional management training as an effort to provide excellent service to the community and to manage the village potential in Timpag, Tabanan. SINTESA (Jurnal Ilmu Sosial dan Ilmu Politik), 8(2): 119-124.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

10. Chen, H. and X. Wang. 2019. Exploring the relationship between rural village characteristics and Chinese return migrants' participation in farming: Path dependence in rural employment. Cities, 88: 136-143.
11. Diao, X., P.A. Dorosh, M. Kedir Jemal, A. Kennedy and J. Thurlow. 2019. Employment and livelihoods: Connecting Africaâ€™s rural and urban areas for rural revitalization. IFPRI book chapters, 36-43.
12. Gaetano, A.M. 2019. Gender and Employment in Rural China by Jing Song. China Review, 19(2): 180-185.
13. Ghadermazi, H. 2015. Strategic Planning of Employment Development in Rural Areas of Javanrood. Space Economics and Rural Development Quarterly, 1(11): 109- 130.
14. Ghaderzadeh, H. 2014. Strategic planning for employment development in rural areas of Javanrood County. Economy of space and Rural Development, 4(1): 109-130 (In Persian).
15. Gholami, M. and F. Rostami. 2019. Analysis of the effects of geographical duality on labor market in rural areas (Case study: Harsin County). Journal of Rural Research, 2(10): 186- 199 (In Persian).
16. Gol Mohammadi, F., S.H. Razavi, T. Farhadian, F. Ramazani, H. Minab Podineh and K. Dehbashi. 2012. Overview of Employment Solutions in Iranian Desert Villages-Essential Necessity for Achieving People's Sustainability. Security and Sustainable Development, National Conference on Frontier Cities and Security, Challenges and Approaches, 2058-2068 (In Persian).
17. Guo, X., H. Yan and W. Yuan. 2019. Research on China's Rural Development Strategy Based on SWOT-AHP Analysis. International Research in Economics and Finance, 3(1): 10.
18. Imani, H., A. Gholipour and S.R. Javadian. 2015. Investigating the effect of job model characteristics on job success (Case study: Rafa Bank). Faculty of Management, University of Tehran, 783-802 (In Persian).
19. Jamini, D., A. Taghdisi and A. Jamshidi. 2014. Identify employment development strategies in rural areas using the SWOT model. Quarterly Journal of Rural Development Strategies, 1(4): 133-149 (In Persian).
20. Kanani, E. and M. Ahmadvand. 2018. Identifying Feasibilitis and Effective Strategies for Developing Job Opportunity in Rural Areas of the Mashhad-e-Morghab district. Entrepreneurship Strategies in Agriculture, 5(10): 34-44 (In Persian).
21. Kaur, S. 2019. Nominal wage rigidity in village labor markets. American Economic Review, 109(10): 3585-3616.
22. Kenan, T., C. Pislaru and A. Elzawi. 2012. Analysis of information management and e-learning implementation in HE institutions in Libya.
23. Khoshmaram, M., N. Shiri and M. Savari. 2019. Effect of Climate Change Dimensions on Agricultural Entrepreneurial Opportunities Recognition. International Journal of Agricultural Management and Development, 9(4): 307-318.
24. Khoshmaram, M., N. Shiri, R.S. Shinnar and M. Savari. 2020. Environmental support and entrepreneurial behavior among Iranian farmers: The mediating roles of social and human capital. Journal of Small Business Management, 1-25.
25. Kumar, A., R.K.P. Singh, P. Kumar, K.M. Singh, U. Kumar and J.S. Mishra. 2019. Rural labour employment and livelihoods in tribal villages of eastern India. Indian Journal of Agricultural Sciences, 89(3): 426-432.
26. Monjezi, N. 2020. Identifying and Prioritizing Entrepreneurship Development Strategies in the Agricultural Sector of Khuzestan Province. Entrepreneurship Strategies in Agriculture, 6(12): 1-9 (In Persian).
27. Moradi, M. and S. Moradi. 2015. Identifying and comparing the factors affecting the sustainable employment of cooperatives and private companies in Nahavand city. Cooperation and Agriculture, 4(16): 21-55 (In Persian).
28. Plomp, J., M. Tims, S.N. Khapova, P. Jansen and A. Bakker. 2019. Psychological safety, job crafting, and employability. A comparison between permanent and temporary workers. Frontiers in psychology, 10: 974.
29. Ranjbar, A., Zh. Danesvar Amer and Kh. Kalantari. 2018. Strategies Formulation for Development of Horticultural Crops Processing Industries in Markazi Province. Agricultural Economics and Development Research, 49(4): 123-167 (In Persian).
30. Pourtahari, M. and R. Nemati. 2012. Prioritizing Rural Development Issues with Emphasis on Villagers' Viewpoint Case Study: Central District of Khorramabad. Journal of Space Economics and Rural Development, 2(1): 113- 128 (In Persian).
31. Rodriguez, M., L.M. Sanchez, E. Cejudo and J.A. Camacho. 2019. Variety in local development strategies and employment: LEADER programme in Andalusia. Agricultural Economics, 65(1): 43-50.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

32. Rostami, M. and H. Imani Jajarmi. 2016. Study of Unemployment from the Viewpoint of Rural Unemployed and its Consequences (Case Study: Hassan Abad Village in Delphan County). Social Development Quarterly (Former Human Development), 1(11): 73- 102 (In Persian).
33. Rostami, Y. and B. Mousavi. 2008. Sustainable Employment in the Village with Emphasis on Small Industries Development. First National Conference on Development of Economic Activities in Tehran, Payame Noor University, 1-9 (In Persian).
34. Sajasi Ghidari, H., T. Sadeghlou and A. Roknadi Eftekhari. 2015. Assessment and prioritization of ecotourism entrepreneurship development strategies in rural areas (Case study: Rood Darrehi tourism villages in Tehran province). Journal of Geographic Space, 4(16): 71-88 (In Persian).
35. Sarani, V., M. Shahpasand and M. Savari. 2013. Analysis of barriers to entrepreneurship among the rural women in Divan-Darreh City using by grounded theory. International research journal of applied and basic sciences, 4(5): 1302-1308.
36. Savari, M., H. Shabanali Fami, H. Iravani and A. Asadi. 2018. Collecting the Strategies to Stabilize the Livelihood of Small-Scale Farmers and Training Common Strategies Considering Sustainability and Vulnerability in Drought Conditions. Quarterly Journal of Environmental Education and Sustainable Development, 6(3): 137-156 (In Persian).
37. Savari, M. and H. Gharechaee. 2020. Utilizing the theory of planned behavior to predict Iranian farmers' intention for safe use of chemical fertilizers. Journal of Cleaner Production, 121512.
38. Savari, M., H. Eskandari damanah and L. Avazpour. 2019. Formulation of Sustainable Rangeland Utilization Strategies among Local Communities Case Study of Kerman County. Research Scientific Journal, Thirteenth Year, 2(13): 319-336 (In Persian).
39. Savari, M., M. Eslami and F. Monavarifard. 2013. The impact of social capital on agricultural employees' job satisfaction, city of Divandarreh. International Research Journal of Applied and Basic Sciences, 4(2): 291-295.
40. Savari, S., H. Shabanali Fami and Z. Daneshvar Ameri. 2015. Rural Women's Empowerment in Improving Household Food Security in the Divandarreh County. Journal of Research and Rural Planning, 3(8): 107-121.
41. Seir, R., M.A. Ahmadian, H. Jafari and K. Alizadeh. 2017. The Role of Tourism in Employment Generation in Rural Areas (Case Study: Firoozkooh County). Geography (Research Scientific Journal Iranian of Geography Association), 55(15): 119-130 (In Persian).
42. Sepahardost, H. and M. Baruti. 2016. Investigation of Employment Issues and Sustainable Development Strategy Using the Shift-Sharing Analysis Method. Iranian Journal of Social Development Studies, Ninth Year,1(9): 105-117 (In Persian).
43. Sepehrdost, H. and M. Baroti. 2018. Analysis of the relationship between manpower employment and sustainable regional development strategy. Quarterly Journal of Welfare Planning and Social Development, 9(34): 35-62 (In Persian).
44. Sharafi, M., B. Ziae, R. Samie and M. Mostaghili. 2019. Identifying Factors Affecting Employment with a Sustainable Entrepreneurship Approach Based on General Employment Policies, Communication by the Supreme Leader. Innovation Management Quarterly in Defense Organizations, 2(3): 37-60 (In Persian).
45. Statistical Yearbook of Lorestan. 2016. Statistical Yearbook of Lorestan Province, Lorestan Province Management and Planning Organization, Deputy of Statistics and Information.
46. Summary of studies and actions of Lorestan province's business development plan and sustainable employment (Takapoo), 2016. (In Persian).
47. Taghdisi, A.D. Jamini and N. Moradi. 2011. Investigating and analyzing the employment and unemployment trends in Sahneh county. Spatial Planning Quarterly, 1(3): 81-106 (In Persian).
48. Vice President for Strategic Planning and Oversight. 2016. Fifth Development Plan Performance Report. Publications of the Vice President for Strategic Planning and Supervision (In Persian).
49. Yılmaz, B., İ. Daşdemir, E. Atmiş and W. Lise. 2010. Factors affecting rural development in turkey: Bartın case study. Forest Policy and Economics, 12(4): 239-249.

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]
[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]
[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]

Development of Sustainable Employment Development Strategies in Rural Areas of Delfan County

Moslem Savari[1], Zeynab Asadi[2] and Kobra Hasanpour[3]

1- Assistant Profsor Department of Agricultural Extension and Education, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran
2- M.Sc. Rural Development, Agricultural Sciences and Natural Resources University of Khuzestan, Mollasani, Iran
3- M.Sc. Student Rural Development, Department of Agricultural Extension and Education, College of agriculture, Bu-Ali Sina University, Hamedan, Iran
Received: February 1, 2020 Accepted: June 10, 2020

Abstract

Nowadays, considering the huge unprecedented growth of the villages in developing countries, followed by the advent of many problems, some researchers proposed that development plans should be based on the emphasis on strengthening the villages, because they are the center of production and value-creation in any country. In this regard, the aim of the present study was to develop strategies for the development of sustainable employment in rural areas of Delfan County. The research tool was a questionnaire. The statistical population of the study included experts and managers of agricultural jihad in Delfan County. Considering the weaknesses, strengths, opportunities and threats mentioned, the results showed that if the conditions are ready, there will be a stable employment in the rural areas of Delfan County. Because among the internal factors, the most important strengths and weaknesses, respectively, are "the possibility of developing warm-water fish ponds and fisheries development in some villages" and "the lack of public acceptance of institutional and governmental organizations and the weakness of people's participation in development projects" and Among the external factors, the most important opportunity and threat include "providing subsidies and low-interest facilities by agricultural Jihad for agricultural mechanization" and "reducing the security rate of policy-making towards employment development and rural industrialization". Also, the results of SWOT matrix strategies' prioritization showed that the strategy of diversity with the highest score is the most appropriate strategy to provide solutions to create sustainable employment in Delfan County. In addition, the study found that 13 strategies of sustainable employment development were designed in rural areas that could help policy-makers and rural development planners to help.

Keywords: Rural Areas, Sustainable Employment, SWOT Matrix

[Downloaded from jea.sanru.ac.ir on 2026-11-07]

[DOR: 20.1001.1.25383426.1399.7.13.5.1]

[DOI: 10.52547/jea.7.13.42]